Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 7 aprilie 2022[1]

Cauza C-163/21

AD și alții
împotriva
PACCAR Inc,
DAF TRUCKS NV,
DAF Trucks Deutschland GmbH

[cerere de decizie preliminară formulată de Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 7 din Barcelona, Spania)]

„Trimitere preliminară – Norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene – Acorduri coluzive privind stabilirea prețurilor și creșterea prețurilor brute ale camioanelor în Spațiul Economic European – Crearea *ex novo* a unor probe relevante care să permită cuantificarea creșterii artificiale a prețurilor și cuantificarea prejudiciilor suferite”

I. Introducere

1. Directiva 2014/104/UE[2] urmărește să armonizeze, printre altele, normele în materie de divulgare a probelor în contextul asigurării respectării la nivel privat („private enforcement”) a normelor în materie de concurență ale Uniunii Europene. În acest context, posibilitatea părților la o procedură referitoare la o acțiune în despăgubire de a-și exercita efectiv drepturile poate depinde de posibilitatea de a avea acces la probe relevante. Este posibil însă ca astfel de probe să nu fie întotdeauna în posesia sau la îndemâna părții căreia îi revine sarcina probei[3].

2. Se poate întâmpla de asemenea ca nici partea adversă să nu fie în posesia unor probe relevante ca urmare a faptului că astfel de probe nu erau preexistente. Pentru a putea da curs unei cereri de divulgare a unor astfel de elemente de probă, partea respectivă ar trebui să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le deține.

[1] Limba originală: franceza.

[2] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene (JO 2014, L 349, p. 1).

[3] A se vedea punctul 9 din Comunicarea Comisiei privind protecția informațiilor confidențiale de către instanțele naționale în cadrul procedurilor de asigurare a respectării legislației UE în materie de concurență la nivel privat (JO 2020, C 242, p. 1).

3. Acesta este contextul în care se înscrie prezenta trimitere preliminară, care oferă Curții posibilitatea de a clarifica dacă, în lumina Directivei 2014/104, o parte la procedură poate solicita obligarea părții adverse la divulgarea unor probe pe care aceasta trebuie să le creeze *ex novo*.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

4. Articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 prevede următoarele:

„Statele membre se asigură că, în cadrul procedurilor dintr-o acțiune în despăgubire din Uniune la cererea unui reclamant care a prezentat o justificare întemeiată conținând faptele și mijloacele de probă disponibile în mod rezonabil și suficiente pentru a dovedi caracterul plauzibil al cererii sale de despăgubiri, instanțele naționale pot dispune divulgarea de către pârât sau de către un terț a probelor relevante pe care le controlează, sub rezerva condițiilor prevăzute în prezentul capitol. Statele membre se asigură că instanțele naționale pot, la cererea pârâtului, dispune divulgarea de probe relevante de către reclamant sau de către un terț.

[…]”

B. Dreptul spaniol

5. Directiva 2014/104 a fost transpusă în dreptul spaniol prin Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (Decretul-lege regal 9/2017 privind transpunerea de directive ale Uniunii Europene în domeniile financiar, comercial și sanitar, precum și al deplasării lucrătorilor) din 26 mai 2017 (BOE nr. 126 din 27 mai 2017).

III. Situația de fapt și procedura principală

6. La 19 iulie 2016, Comisia Europeană a adoptat Decizia C(2016) 4673 final referitoare la o procedură inițiată în temeiul articolului 101 [TFUE] și al articolului 53 din Acordul privind Spațiul Economic European (SEE) (Cazul AT.39824 – Camioane) (JO 2017, C 108, p. 6, denumită în continuare „Decizia din 19 iulie 2016”). Pârâtele din litigiul principal, societățile PACCAR Inc, DAF TRUCKS NV și DAF Trucks Deutschland GmbH figurau printre destinatarii acestei decizii.

7. Prin această decizie, Comisia a declarat existența unei înțelegeri la care au participat 15 constructori internaționali de camioane, în ceea ce privește două categorii de produse, și anume camioanele cu o greutate cuprinsă între 6 și 16 tone și camioanele cu o greutate mai mare de 16 tone, atât autocamioane, cât și tractoare-rutiere.

8. Fără ca instanța de trimitere să precizeze acest lucru, din Decizia din 19 iulie 2016 rezultă că, în ceea ce privește pârâtele din litigiul principal, încălcarea articolului 101 TFUE a fost constatată pentru perioada cuprinsă între 17 ianuarie 1997 și 18 ianuarie 2011.

9. La 25 martie 2019, reclamantele din litigiul principal, AD și altele, care au achiziționat camioane ce pot intra în sfera de aplicare a încălcării care a făcut obiectul Deciziei din 19 iulie 2016, au solicitat, în temeiul articolului 283 bis din Ley de Enjuiciamiento Civil (Codul de procedură civilă), accesul la probele deținute de pârâtele din litigiul principal. În această privință, ele au invocat nevoia de a obține anumite mijloace de probă pentru a cuantifica creșterea artificială a prețurilor, în special pentru a compara prețurile recomandate înainte, în timpul și după perioada înțelegerii. Mai exact, cererea lor privește accesul, în primul rând, la lista modelelor fabricate în perioada cuprinsă între 1 ianuarie 1990 și 30 iunie 2018, clasificate pe an și în funcție de anumite caracteristici, în al doilea rând, la prețurile franco-fabrică (prețuri brute) pentru fiecare model care figurează în această listă și, în al treilea rând, la „total delivery cost” pentru aceste modele.

10. Pârâtele din litigiul principal au contestat această cerere, arătând, printre altele, că unele dintre documentele solicitate ar necesita o elaborare ad-hoc.

11. Fiind audiate cu privire la oportunitatea de a sesiza Curtea cu o întrebare preliminară, pârâtele din litigiul principal au indicat că cererile de divulgare menționate la articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 nu pot fi extinse la probe care nu sunt preexistente. În consecință, elaborarea probelor nu poate fi solicitată în temeiul acestei dispoziții, având în vedere că, în conformitate cu principiile necesității, proporționalității și costului cel mai mic, aceasta ar putea reprezenta o sarcină excesivă pentru pârât, depășind-o pe cea pe care o poate implica simpla divulgare de documente. În ceea ce privește reclamantele din litigiul principal, acestea susțin o interpretare contrară a dispoziției menționate.

IV. Cererea de decizie preliminară și procedura în fața Curții

12. În aceste condiții, Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 7 din Barcelona, Spania), prin decizia din 21 februarie 2020, primită la Curte la 11 martie 2021, a hotărât să suspende judecarea cauzei și să supună aprecierii Curții următoarea întrebare:

„Articolul 5 alineatul (1) din [Directiva 2014/104] trebuie interpretat în sensul că divulgarea de probe relevante se referă numai la documente controlate de pârât sau de un terț, care există deja, sau, dimpotrivă, articolul 5 alineatul (1) include de asemenea posibilitatea divulgării de documente pe care partea în privința căreia se formulează cererea de informații trebuie să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le deține?”

13. Părțile din litigiul principal, guvernele spaniol și neerlandez, precum și Comisia au depus observații scrise. Nu s-a desfășurat nicio ședință.

V. Analiză

14. Prin intermediul întrebării preliminare unice, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 trebuie să fie interpretat în sensul că divulgarea de probe relevante se referă numai la documente controlate de pârât sau de un terț, care există deja, sau, dimpotrivă, această dispoziție include de asemenea posibilitatea divulgării de documente pe care partea căreia i se adresează cererea de informații trebuie să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le deține.

15. Înainte de a proceda la examinarea acestei întrebări, trebuie să se examineze mai întâi admisibilitatea prezentei cereri de decizie preliminară și, ulterior, aplicabilitatea Directivei 2014/104 în procedura principală.

A. Cu privire la admisibilitate

16. Reclamantele din litigiul principal consideră că cererea de decizie preliminară trebuie considerată inadmisibilă. Astfel, în opinia lor, această cerere se referă la situația ipotetică în care autorul încălcării trebuie să elaboreze documentele *ex novo*. Or, în speță, o asemenea elaborare nu ar fi necesară pentru a da curs cererii de divulgare a probelor în discuție în litigiul principal.

17. Fără a pune în discuție admisibilitatea prezentei cereri de decizie preliminară, pârâtele din litigiul principal arată că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2004/48/CE [4] permite dispunerea divulgării de probe care se află sub controlul părții adverse. Acestea amintesc că, potrivit Comisiei, dispoziția menționată ar putea impune unei părți să caute elemente de probă în cadrul organizației sale, inclusiv în cadrul unor entități juridice separate aflate sub controlul său [5]. Potrivit pârâtelor din litigiul principal, același lucru este valabil și în ceea ce privește Directiva 2014/104. Acestea arată însă că, pentru a da curs cererii lor introduse la instanța de trimitere, ele nu ar trebui să creeze mijloace de probă scrise care nu există, ci să creeze informații *ex novo*.

18. Trebuie să observăm, în ceea ce privește aceste două argumente, că este adevărat că instanța de trimitere se limitează la a declara că cererea de divulgare a probelor în speță privește documente care, astfel cum au fost solicitate, *pot* să nu fie preexistente și să necesite o activitate de elaborare.

19. Cu toate acestea, trebuie amintit că întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență și că, în principiu, Curtea este obligată să se pronunțe cu privire la acestea.

20. Pe de altă parte, în cadrul unei proceduri prevăzute la articolul 267 TFUE, întrucât numai instanța de trimitere este competentă să constate și să aprecieze situația de fapt din litigiul cu care este sesizată, Curtea trebuie să se limiteze, astfel, la situația pe care instanța menționată o consideră ca fiind dovedită și nu poate fi ținută de ipoteze emise de una dintre părțile din litigiul principal [6].

21. Rezultă că prezenta întrebare preliminară este admisibilă.

[4] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56).

[5] Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului național în cazul încălcărilor dispozițiilor dreptului concurenței al statelor membre și al Uniunii Europene [COM(2013) 404 final].

[6] A se vedea în special Hotărârea din 2 aprilie 2020, Coty Germany (C-567/18, EU:C:2020:267, punctul 22).

B. Cu privire la aplicabilitatea Directivei 2014/104

22. Problema aplicabilității Directivei 2014/104 în cauza principală nu pare să dea naștere unor îndoieli pentru instanța de trimitere și nu face obiectul unei dezbateri între persoanele interesate în procedura în fața Curții. Vom examina însă această problemă în măsura în care, având în vedere anumite neclarități cu privire la împrejurările din cauza principală, există îndoieli legate de aplicabilitatea directivei menționate *ratione materiae* și *ratione temporis* în această cauză.

1. Cu privire la aplicabilitatea Directivei 2014/04 ratione materiae

a) Expunerea problemei

23. Instanța de trimitere precizează că cererea de divulgare a probelor a fost formulată în temeiul articolului 283 bis din Codul de procedură civilă, în urma adoptării Deciziei din 19 iulie 2016.

24. În această privință, trebuie să observăm că, potrivit anumitor autori, o cerere de divulgare a probelor în temeiul articolului 283 bis din Codul de procedură civilă poate fi de asemenea formulată înainte de inițierea unei acțiuni pe fond [7]. În acest caz, partea care a formulat cererea respectivă trebuie să introducă o acțiune pe fond în termen de 20 de zile [8].

25. Din prezenta trimitere preliminară nu reiese cu claritate că cererea de divulgare a probelor în discuție în litigiul principal ar fi fost formulată în cadrul unei proceduri în care instanța de trimitere fusese deja sesizată cu o acțiune în despăgubire. Reiese de aici numai că, în susținerea acestei cereri, reclamantele din litigiul principal au arătat că erau îndeplinite toate condițiile necesare pentru a aprecia în mod rezonabil caracterul plauzibil al acțiunilor în despăgubire preconizate („acciones de daños que se pretenden ejercitar”).

26. Fără a aborda în mod expres aspectul dacă cererea de divulgare a probelor în discuție în litigiul principal a fost formulată în cadrul unei proceduri în care instanța de trimitere fusese deja sesizată cu o acțiune în despăgubire, reclamantele din litigiul principal arată că procedura care a dat naștere prezentei cereri de decizie preliminară este o procedură de acces la sursele probei.

27. În schimb, guvernul spaniol arată că reclamantele din litigiul principal au introdus o acțiune în despăgubire în temeiul Deciziei din 19 iulie 2016. În această ordine de idei, Comisia precizează că, în opinia sa, instanța de trimitere ridică problema interpretării care trebuie dată articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 în cadrul unei acțiuni în despăgubire pentru încălcarea normelor de concurență. În ceea ce privește pârâtele din litigiul principal, acestea indică, într-un mod mai puțin echivoc, că cererea de decizie preliminară a fost formulată la nivel privat în cadrul unei proceduri judiciare de punere în aplicare a dreptului concurenței, care își are originea în Decizia din 19 iulie 2016. În plus, în observațiile lor scrise, acestea fac referire la acțiunea în despăgubire a reclamantelor din litigiul principal („acțiunea lor”).

[7] A se vedea Marcos, F., „Transposition of the Antitrust Damages Directive into Spanish Law”, *Working Paper IE Law School*, 2018, AJ8-241-I, p. 28. Potrivit acestei dispoziții a dreptului spaniol și acestui autor, pare să fie vorba despre un termen de 20 de zile de la data la care a fost admisă cererea de divulgare de probe.

[8] În conformitate cu articolul 283 bis litera e) din Codul de procedură civilă, în lipsa introducerii unei acțiuni pe fond, instanța națională obligă din oficiu partea care a solicitat divulgarea probelor la plata cheltuielilor de judecată și o declară răspunzătoare pentru prejudiciile pe care le-a cauzat persoanei împotriva căreia au fost luate măsurile.

28. Prin urmare, chiar ținând seama de observațiile scrise ale persoanelor interesate, conținutul prezentei trimiteri preliminare nu permite să se stabilească fără echivoc că cererea de divulgare a probelor în discuție în litigiul principal nu a fost formulată înainte de introducerea unei cereri de despăgubire, ci odată cu o astfel de cerere sau ulterior acesteia.

29. Or, articolul 1 din Directiva 2014/104, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, precizează, la alineatul (2), că această directivă prevede, printre altele, asigurarea respectării normelor de concurență „prin acțiunile în despăgubire introduse în fața instanțelor naționale”. În această ordine de idei, articolul 22 alineatul (2) din directiva menționată, care privește aplicarea în timp a măsurilor naționale de transpunere, în afara celor care transpun dispozițiile de drept material din aceeași directivă, stabilește domeniul de aplicare *ratione temporis* al acestora prin referire la o dată la care o instanță națională a fost sesizată cu o acțiune în despăgubire [9].

30. *A priori*, domeniul de aplicare al Directivei 2014/104 astfel definit nu pare să acopere cererile de divulgare a probelor formulate înainte de introducerea unei cereri de despăgubire. Unii legiuitori naționali [10], precum și unii autori din doctrină [11] par să interpreteze directiva menționată în acest sens. Conform interpretării respective, statele membre ar putea introduce totuși norme privind asemenea cereri de divulgare a probelor. Astfel, articolul 5 alineatul (8) din directiva menționată permite statelor membre să introducă, fără a aduce atingere articolului 5 alineatele (4) și (7) și articolului 6 din aceasta, norme care ar conduce la o divulgare mai amplă a probelor.

31. Având în vedere îndoielile care există cu privire la aspectul dacă instanța de trimitere a fost deja sesizată cu o cerere de despăgubiri, trebuie să analizăm temeinicia interpretării prezentate la punctul anterior din prezentele concluzii.

b) Apreciere

32. În anumite versiuni lingvistice [12], formularea articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104, a cărui interpretare este solicitată de instanța de trimitere, este mai puțin restrictivă și mai puțin categorică decât cea a articolului 1 alineatul (2) din această directivă.

[9] Potrivit acestei dispoziții, „[s]tatele membre se asigură că orice măsuri naționale adoptate în temeiul articolului 21, în afara celor menționate la alineatul (1), nu se aplică acțiunilor în despăgubire cu privire la care o instanță națională a fost sesizată înainte de 26 decembrie 2014”.

[10] A se vedea Malinauskaite, J., Cauffman, C., „The Transposition of the Antitrust Damages Directive in the Small Member States of the EU – A Comparative Perspective”, *Journal of European Competition Law & Practice*, 2018, vol. 9, nr. 8, p. 501.

[11] A se vedea Kirst, P., „The temporal scope of the damages directive: a comparative analysis of the applicability of the new rules on competition infringements in Europe”, *European Competition Journal*, 2020, vol. 16, nr. 1, p. 113, și Petr, M., „Czech Republic”, Piszcz, A. (ed.), *Implementation of the EU Damages Directive in Central and Eastern European Countries, University of Warsaw Faculty of Management Press*, Varșovia, 2017, p. 98. A se vedea de asemenea în acest sens, dar într-un mod mai puțin categoric, Rodger, B.J., Sousa Ferro, M., Marcos, F., „A Panacea for Competition Law Damages Actions in the EU? A Comparative View of the Implementation of the EU Antitrust Damages Directive in sixteen Member States”, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2019, vol. 26, nr. 4, p. 488 și 489.

[12] În special versiunile în limbile engleză și franceză, care indică faptul că statele membre se asigură de posibilitatea formulării unei cereri de divulgare a probelor în cadrul „procedurilor *dintr-o* acțiune în despăgubire din Uniune” (sublinierea noastră), în timp ce versiunea în limba polonă, printre altele, se referă la „procedura acțiunii în despăgubire” („w postępowaniu o odszkodowanie”).

33. De asemenea, noțiunea de „probă” este definită la articolul 2 punctul 13 din Directiva 2014/104, făcând referire, în unele versiuni lingvistice [13], la orice tip de mijloace de probă admisibile „înaintea *instanței naționale sesizate cu o acțiune*” și, în alte versiuni [14], la cele admisibile „înaintea *instanței naționale sesizate*”, fără a preciza că este vorba despre o acțiune în despăgubire (sublinierea noastră).

34. Și mai important este faptul că intenția legiuitorului Uniunii de a nu restrânge domeniul de aplicare al articolului 5 din Directiva 2014/104 la cererile de divulgare a probelor formulate împreună cu o acțiune în despăgubire sau ulterior introducerii acesteia pare a se concretiza la articolul 5 alineatul (3) și la articolul 6 alineatul (4) litera (b) din directiva menționată.

35. Articolul 5 alineatul (3) din Directiva 2014/104 stabilește, fără a fi exhaustiv, criteriile aplicabile la examinarea proporționalității unei cereri de divulgare a probelor.

36. Din această perspectivă, articolul 6 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2014/104, care privește divulgarea de probe incluse în dosarul unei autorități în materie de concurență, face trimitere la articolul 5 alineatul (3) din această directivă și precizează că la evaluarea, în conformitate cu această din urmă dispoziție, a proporționalității unui ordin de divulgare de informații, instanțele naționale examinează de asemenea dacă cererea de divulgare de informații este formulată în ceea ce privește o acțiune în despăgubire în fața unei instanțe naționale.

37. În această ordine de idei, considerentul (22) al Directivei 2014/104 enunță că, pentru a asigura protecția eficientă a dreptului la despăgubiri, nu este necesară divulgarea către reclamant a fiecărui document referitor la o procedură în temeiul articolului 101 sau 102 TFUE pentru simplul motiv că reclamantul „are intenția de a introduce o acțiune în despăgubire”, întrucât este foarte puțin probabil ca această acțiune să trebuiască să se bazeze pe toate probele din dosarul referitor la procedura respectivă. De asemenea, considerentul (27) al acestei directive face referire la „acces[ul părților prejudiciate] la probele relevante necesare pentru pregătirea acțiunilor lor în despăgubire”.

38. Din articolul 6 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2014/104 coroborat cu considerentele (22) și (27) ale acesteia rezultă că anumite probe referitoare la procedurile autorităților în materie de concurență pot fi comunicate unui reclamant, în urma cererii sale de divulgare a probelor care intră în domeniul de aplicare al articolului 6 din această directivă, atunci când acesta intenționează să formuleze o cerere de despăgubiri. Situația ar trebui să fie aceeași în ceea ce privește articolul 5 din directiva menționată.

39. Într-adevăr, nu este posibil ca legiuitorul Uniunii să fi creat un regim prin care o persoană care a suferit un prejudiciu ca urmare a unei încălcări a dreptului concurenței să poată formula o cerere de divulgare a probelor în afara oricărei acțiuni pe fond, dacă documentele se află în dosarul unei autorități în materie de concurență, dar să poată formula o astfel de cerere doar în cadrul unei astfel de acțiuni, dacă probele nu se află în dosar. În plus, faptul că o autoritate în materie de concurență este cea care declanșează o procedură nu ar justifica o asemenea distincție. Astfel, în aceste două situații, după cum rezultă din articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104, pentru a putea solicita divulgarea probelor, un reclamant trebuie să fie în măsură să demonstreze caracterul plauzibil al cererii sale de despăgubiri.

[13] În special versiunea în limba polonă („przed sądem krajowym, do którego wpłynęło powództwo”).

[14] În special versiunea în limba franceză.

40. Adăugăm, din motive de exhaustivitate, că, deși în aceste două situații trebuie să existe, desigur, o legătură între probele a căror divulgare se solicită și acțiunea avută în vedere de o persoană care a suferit un prejudiciu ca urmare a unei încălcări a dreptului concurenței, probele solicitate trebuie, înainte de toate, să fie relevante.

41. În schimb, Directiva 2014/104 nu pare să stabilească legătura care trebuie să existe din punct de vedere tehnic, la nivel procedural, între o cerere de divulgare a probelor și o acțiune în despăgubire (o cerere de divulgare a probelor ca măsură într-o procedură pe fond, cerere examinată în cadrul unei proceduri incidentale sau chiar în cadrul unei proceduri separate).

42. Directiva 2014/104 nu stabilește nici momentul în care o instanță națională este sesizată cu o cerere de despăgubiri.

43. În consecință, chiar presupunând că Directiva 2014/104 se referă doar la cererile de divulgare a probelor formulate în cadrul unei acțiuni în despăgubire, s-ar putea considera că, în cazul în care o cerere de despăgubiri trebuie introdusă, pentru a evita riscul unor sancțiuni, într-un termen scurt după introducerea unei cereri de divulgare a probelor în cadrul căreia caracterul plauzibil al cererii de despăgubiri a fost dovedit sau, eventual, într-un termen scurt după admiterea acestei cereri, cererea de divulgare a probelor este formulată în cadrul unei acțiuni în despăgubire și/sau inițiază în mod condiționat o asemenea acțiune.

c) Discuții privind o interpretare contrară și argumente pentru respingerea acesteia

44. O interpretare a dispozițiilor Directivei 2014/104 contrară celei prezentate la punctul 38 din prezentele concluzii ar putea fi *a priori* reținută.

45. Într-adevăr, s-ar putea susține că Directiva 2014/104 nu acoperă, în principiu, cererile de divulgare a probelor formulate înainte de inițierea unei acțiuni pe fond. Potrivit acestei interpretări, articolul 6 alineatul (4) litera (b) din directiva menționată ar acoperi numai acele cazuri în care legiuitorul național a decis să introducă, în conformitate cu articolul 5 alineatul (8) din directiva menționată, norme care să conducă la o divulgare mai amplă a probelor și, mai precis, să permită ca divulgarea probelor să fie solicitată înainte de inițierea unei acțiuni pe fond. În măsura în care opțiunea de a introduce asemenea norme poate fi exercitată de statele membre fără a aduce atingere articolului 6 din aceeași directivă, un stat membru nu ar fi în măsură să autorizeze divulgarea probelor *ex ante*, care ar putea fi exclusă de la examinarea proporționalității lor, în măsura în care această examinare permite protejarea interesului privind asigurarea respectării normelor de concurență la nivel public.

46. Cu toate acestea, în primul rând, analiza lucrărilor pregătitoare ale Directivei 2014/104 nu permite susținerea unei asemenea interpretări.

47. În propunerea de directivă, făcând referire la rezultatele consultărilor, Comisia a indicat că „[r]espondenții au salutat principiul conducător al despăgubirii și opțiunea care decurge din acesta de a nu sugera măsuri […] de tipul celor din SUA [cum ar fi] o procedură cuprinzătoare a

asigurării de probe”[15]. Nu rezultă din aceasta că divulgarea probelor, sub controlul unei instanțe naționale, nu poate avea loc înainte de inițierea acțiunii pe fond, atunci când reclamantul este în măsură să demonstreze caracterul plauzibil al cererii sale de despăgubiri.

48. Chiar mai important, potrivit lucrărilor pregătitoare, Hotărârea Pfleiderer[16] a generat o incertitudine considerabilă cu privire la categoriile de documente care pot fi divulgate, incertitudine pe care Directiva 2014/104 urmărește să o remedieze[17]. Cererea de decizie preliminară din cauza în care s-a pronunțat această hotărâre își afla originea într-o procedură având ca obiect o cerere de acces complet la dosarul unei autorități naționale în materie de concurență, formulată pentru a pregăti o acțiune în despăgubire. Considerăm că intenția de a remedia această incertitudine a contribuit la faptul că directiva respectivă menționează posibilitatea de a solicita divulgarea probelor atunci când o cerere de despăgubiri nu este avută în vedere în contextul articolului 5 din directiva menționată, intitulat „Divulgarea probelor”, ci numai în cel al articolului 6 din aceasta, intitulat „Divulgarea de probe incluse în dosarul unei autorități în materie de concurență”[18].

49. În al doilea rând, legătura dintre articolul 5 și articolul 6 din Directiva 2014/104 nu permite să se considere că domeniul de aplicare al acestei a doua dispoziții este mai larg decât cel al celei dintâi. Astfel, pe de o parte, articolul 6 din această directivă se aplică, „în scopul acțiunilor în despăgubire”, „în plus față de articolul 5” din aceasta[19]. Pe de altă parte, examinarea proporționalității cererii de divulgare a probelor de către instanțele naționale se efectuează în conformitate cu articolul 5 alineatul (3) din directiva menționată. Or, în timp ce, în contextul articolului 6 din aceeași directivă, instanțele naționale sunt obligate să examineze dacă cererea este formulată în cadrul unei acțiuni în despăgubire („instanțele naționale examinează, de asemenea, […]”), acest aspect poate fi examinat, după caz, și atunci când examinarea proporționalității se efectuează în contextul izolat al articolului 5 din Directiva 2014/104. Faptul că legiuitorul a făcut referire în mod expres la acest aspect la articolul 6 alineatul (4) litera (b) din directiva menționată indică intenția sa de a consolida legătura care trebuie să existe între o cerere de divulgare a probelor incluse în dosarul unei autorități în materie de concurență și o acțiune în despăgubire.

50. În al treilea rând, divulgarea de probe înainte de inițierea unei acțiuni pe fond poate fi uneori necesară pentru a putea introduce o asemenea acțiune. Această posibilitate contribuie la efectul util al articolelor 101 și 102 TFUE. Din această perspectivă, faptul de a considera că o cerere de divulgare a probelor prealabilă unei cereri de despăgubiri este, în anumite condiții, de asemenea

[15] A se vedea de asemenea documentul de lucru al serviciilor Comisiei privind acțiunile în despăgubire pentru încălcarea normelor de concurență ale Uniunii (*Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules* [SEC(2008) 404 final]), la care se referă Cartea albă privind acțiunile în despăgubire pentru cazurile de încălcare a normelor CE antitrust. La punctul 95 din acest document de lucru, Comisia a declarat că nu a propus în mod clar un sistem prea larg de divulgare a informațiilor înainte de proces, care ar putea să nu se adapteze cu ușurință la tradiția juridică și la principiile procedurii civile a statelor membre și ar putea intra în conflict cu principiile de ordine publică din unele state membre.

[16] Hotărârea din 14 iunie 2011 (C-360/09, EU:C:2011:389).

[17] A se vedea *Commission Staff Working, Document – Impact Assessment Report, Damages actions for breach of the EU antitrust rules Accompanying the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on certain rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union* [SWD(2013) 203 final], disponibil numai în limba engleză.

[18] În această ordine de idei, considerentul (22) al Directivei 2014/104, care se referă la divulgarea de probe incluse în dosarul unei autorități în materie de concurență, privește situația în care un reclamant „are intenția de a introduce o acțiune”. Formularea acestui considerent, invocată la punctul 37 din prezentele concluzii în susținerea interpretării din speță, este inspirată în mod clar de Hotărârea din 6 iunie 2013, Donau Chemie și alții (C-536/11, EU:C:2013:366, punctul 33), care se referă la rândul său la Hotărârea din 14 iunie 2011, Pfleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389).

[19] A se vedea articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2014/104.

acoperită de domeniul de aplicare al Directivei 2014/104, permite limitarea diferențelor existente între sistemele naționale ale statelor membre și armonizarea normelor relevante pentru punerea în aplicare efectivă a legislației Uniunii în materie de concurență [20].

51. Având în vedere considerațiile prezentate la punctele 38-43 din prezentele concluzii, trebuie să se aprecieze că, cel puțin în anumite situații [21], o cerere de divulgare a probelor formulată, din punct de vedere tehnic, înainte de introducerea unei cereri de despăgubiri poate intra în domeniul de aplicare al Directivei 2014/104.

2. Cu privire la aplicabilitatea Directivei 2014/104 ratione temporis

52. Cererea de divulgare a probelor în discuție în litigiul principal a fost formulată de reclamantele din litigiul principal la 25 martie 2019, după data transpunerii Directivei 2014/104, stabilită la 27 decembrie 2016, pe baza dispozițiilor naționale de transpunere a acestei directive în dreptul spaniol.

53. În plus, după cum am menționat la punctul 8 din prezentele concluzii, din Decizia din 19 iulie 2016 reiese că, în ceea ce privește pârâtele din litigiul principal, încălcarea a fost constatată pentru perioada cuprinsă între 17 ianuarie 1997 și 18 ianuarie 2011, care precedă data transpunerii Directivei 2014/104.

54. În aceste împrejurări, răspunsul la întrebarea dacă Directiva 2014/104 se aplică *ratione temporis* se poate găsi în articolul 22 din această directivă.

55. Într-adevăr, potrivit articolului 22 alineatul (1) din Directiva 2014/104, măsurile naționale care transpun dispozițiile de drept material din această directivă nu trebuie să se aplice retroactiv. În aceste condiții, norma menționată nu se aplică dispozițiilor naționale care transpun „celelalte” dispoziții ale directivei respective. În ceea ce privește aceste din urmă dispoziții de transpunere, statele membre se asigură doar că, în conformitate cu articolul 22 alineatul (2) din aceeași directivă, acestea nu se aplică acțiunilor în despăgubire cu care a fost sesizată o instanță națională înainte de 26 decembrie 2014. În consecință, dispozițiile menționate trebuie aplicate în procedura cu care a fost sesizată o instanță națională după data transpunerii Directivei 2014/104. Această logică de aplicabilitate a dispozițiilor care nu sunt de drept material din directiva menționată este tipică, în temeiul legislațiilor naționale, pentru dispozițiile procedurale. Deducem de aici că referirea la „orice măsuri naționale […], în afara [dispozițiilor de drept material]”, în sensul articolului 22 alineatul (2) din directiva menționată, privește o dispoziție procedurală.

56. Instanța de trimitere precizează că cererea de decizie preliminară urmărește să se înțeleagă sistemul de divulgare a probelor reglementat la articolele 5-8 din Directiva 2014/104 și dezvoltat în ordinea juridică spaniolă la articolul 283 bis din Codul de procedură civilă, „de natură procedurală”. Cu toate acestea, în sensul articolului 22 din directiva menționată și având în

[20] A se vedea în acest context considerentul (7) a treia și a patra teză din Directiva 2014/104, potrivit căruia „[d]iferențele […] conduc la incertitudine cu privire la condițiile în care părțile prejudiciate își pot exercita dreptul la despăgubiri care derivă din TFUE și afectează eficacitatea de fond a acestui drept. Întrucât părțile prejudiciate optează frecvent pentru statul lor membru drept forul în care să solicite despăgubiri, discrepanțele între normele naționale pot conduce la condiții inechitabile în ceea ce privește acțiunile în despăgubire și pot astfel afecta concurența pe piețele pe care operează părțile prejudiciate, precum și întreprinderile autoare ale încălcării”. A se vedea de asemenea în acest sens considerentele (8) și (9) ale directivei menționate.

[21] În special, atunci când există o legătură între o cerere de divulgare a probelor și o cerere de despăgubiri, cum este cea reținută în dreptul spaniol, care se reflectă, printre altele, într-o obligație de a introduce, pentru a evita riscul unor sancțiuni, o acțiune în despăgubire în termen de 20 de zile. A se vedea nota de subsol 8 din prezentele concluzii.

vedere caracterul autonom al noțiunilor utilizate de această dispoziție, o calificare definitivă a naturii dispozițiilor care pot intra în domeniul de aplicare a acestei directive trebuie să fie efectuată de Curte.

57. Deși se poate susține că dispozițiile Directivei 2014/104 referitoare la divulgarea probelor acordă anumite drepturi actorilor economici implicați în asigurarea respectării normelor de concurență ale Uniunii, aceste drepturi nu pot fi însă exercitate decât în cadrul unei proceduri în fața unei instanțe naționale și este vorba în esență despre măsuri procedurale care permit instanței respective să stabilească faptele invocate de părțile la procedură. Același lucru este valabil, cel puțin în anumite situații, în ceea ce privește o cerere de divulgare a probelor formulată din punct de vedere tehnic înainte de depunerea unei cereri de despăgubiri [22].

58. În consecință, articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 se aplică *ratione temporis* procedurii principale.

C. Cu privire la fond

1. Pozițiile instanței de trimitere și ale părților interesate

59. Instanța de trimitere identifică argumentele în favoarea interpretării potrivit căreia articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 se referă numai la probele preexistente și la argumentele care contravin acestei interpretări.

60. Pe de o parte, în ceea ce privește interpretarea potrivit căreia articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 se referă numai la probele preexistente, instanța de trimitere arată, în primul rând, că aceasta este confirmată de modul de redactare a dispoziției menționate și de clarificările care figurează în considerentul (14) al directivei respective. Astfel, această dispoziție și acest considerent se referă la probele pe care le controlează un pârât sau un terț.

61. În al doilea rând, instanța de trimitere susține că articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2014/104 se referă la divulgarea unor elemente specificate de probă sau a unor categorii relevante de probe delimitate pe baza unor elemente de fapt disponibile în mod rezonabil. Considerentul (16) al acestei directive arată că o categorie de probe ar trebui identificată, printre altele, prin perioada în care au fost redactate documentele solicitate.

62. În al treilea rând, aceasta arată că Directiva 2014/104 nu se referă la divulgarea de „informații”, ci la divulgarea de „probe”.

[22] Desigur, unii autori din doctrină consideră că o cerere de divulgare a probelor prealabilă unei cereri de despăgubiri nu este de natură procedurală, în măsura în care conferă dreptul de a solicita divulgarea probelor în cadrul unei proceduri izolate. A se vedea printre alții Kirst, P., „The temporal scope of the damages directive: a comparative analysis of the applicability of the new rules on competition infringements in Europe”, *European Competition Journal*, 2020, vol. 16, nr. 1, p. 113 și 114. Totuși, această abordare, spre deosebire de cea pe care o propunem la punctele 38-43 din prezentele concluzii, pornește de la premisa că o cerere de divulgare a probelor formulată înainte de o cerere de despăgubiri nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 2014/104.

63. În aceeași ordine de idei, guvernul neerlandez face trimitere la mai multe considerente ale Directivei 2014/104[23] și la propunerea de directivă[24] pentru a arăta că această directivă vizează numai divulgarea unor probe existente sau deținute de o parte la procedură sau de terți.

64. Pârâtele din litigiul principal susțin această interpretare pentru aceleași motive ca și cele invocate de instanța de trimitere. Acestea adaugă că articolul 5 alineatul (8) din Directiva 2014/104 permite statelor membre să introducă norme care ar conduce la o divulgare mai amplă a probelor. Potrivit pârâtelor din litigiul principal, legiuitorul spaniol nu a utilizat această opțiune pentru a autoriza cererile de divulgare a probelor inexistente.

65. Pe de altă parte, argumentele instanței de trimitere în favoarea interpretării potrivit căreia articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 se referă și la probele create *ex novo* se întemeiază pe interpretarea teleologică și sistematică a dispoziției menționate. În primul rând, potrivit acestei instanțe, o restricție privind sistemul de divulgare a probelor ar putea aduce atingere dreptului la o despăgubire integrală și principiului efectivității. În al doilea rând, normele din această directivă privind cheltuielile și costurile ocazionate de divulgarea probelor, ca element al principiului proporționalității, în vederea examinării unei cereri de divulgare a probelor, ar putea însemna că partea căreia i se solicită probe este obligată să lucreze pentru a crea un nou document.

66. Reclamantele din litigiul principal, guvernul spaniol și Comisia susțin această interpretare, în special pentru motivele identificate de instanța de trimitere.

2. Cu privire la interpretarea literală

67. În esență, articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 prevede, în prima teză, că o persoană care pretinde că a fost prejudiciată de o încălcare a legislației în materie de concurență poate solicita divulgarea unor probe relevante pe care le controlează un pârât sau un terț. Această dispoziție prevede, în a doua teză, că pârâtul trebuie să poată solicita obligarea reclamantului sau a unui terț la divulgarea probelor relevante, fără a preciza că trebuie să fie vorba despre probe pe care le controlează.

68. Interpretarea articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 ar putea sugera că cererile formulate de reclamanți, menționate în prima teză a acestei dispoziții, se referă numai la probele preexistente. Astfel, pe plan literal, spre deosebire de cererile pârâților, menționate în a doua teză, cele formulate de reclamanți par să aibă legătură cu probele controlate de altă persoană.

69. Această interpretare este pusă însă în discuție de considerentele (15) și (39) ale Directivei 2014/104 și, contrar celor susținute de guvernul neerlandez, nu este nicidecum confirmată de considerentele (14) și (28) ale directivei menționate.

[23] Făcând trimitere, asemenea instanței de trimitere, la considerentul (14) al Directivei 2014/104, care enunță că „probele necesare pentru susținerea unei cereri de despăgubiri sunt deținute exclusiv de către partea adversă sau de terți și nu sunt suficient de cunoscute […] reclamantului”, guvernul neerlandez adaugă că, în conformitate cu considerentul (28) al acestei directive, instanțele naționale ar trebui să poată solicita, în orice moment, în cadrul unei acțiuni în despăgubire, divulgarea probelor „care există”, indiferent de procedurile desfășurate de o autoritate în materie de concurență. În plus, acest guvern face trimitere la considerentul (39) al directivei menționate, care enunță că sarcina probei nu ar trebui să afecteze posibilitatea ca autorul încălcării să utilizeze alte probe „decât cele aflate în posesia sa, precum probe deja obținute în cadrul procedurii sau probe deținute de alte părți sau de părți terțe”.

[24] Guvernul neerlandez se referă la proiectul Directivei 2014/104, în care Comisia a indicat că „divulgarea probelor deținute de partea adversă sau de un terț poate fi dispusă doar prin ordin judecătoresc și face obiectul unui control jurisdicțional strict și activ în ceea ce privește necesitatea, domeniul de aplicare și proporționalitatea acesteia”.

70. Astfel, în primul rând, pe de o parte, considerentul (15) al Directivei 2014/104 nu face o distincție, în ceea ce privește posesia probelor, între cererile formulate de un reclamant și cele formulate de un pârât („reclamanților li se acordă dreptul de a obține divulgarea probelor relevante pentru cererea acestora, fără a fi necesar să specifice mijloace de probă individuale[, iar] pârâți[i] [trebuie] să poată solicita divulgarea probelor de către reclamanții respectivi”). Pe de altă parte, considerentul (39) al acestei directive enunță că autorul încălcării ar trebui să aibă posibilitatea de a utiliza probe „deținute” de alte părți sau de părți terțe.

71. În al doilea rând, considerentul (39) al Directivei 2014/104 nu este exhaustiv, în măsura în care se referă la „alte probe decât cele aflate în [posesia autorului încălcării], *precum* probe deja obținute în cadrul procedurii sau probe deținute de alte părți sau de părți terțe”[25]. În orice caz, referirea la probele deținute de cealaltă parte sau de terți nu pare să rezulte din intenția de a limita probele a căror divulgare se poate solicita, ci din aceea de a juxtapune probele aflate în posesia autorului încălcării și cele aflate în posesia altor persoane.

72. În al treilea rând, desigur, considerentul (14) al Directivei 2014/104 menționează, în contextul probelor necesare pentru susținerea unei cereri de despăgubiri, că probele nu sunt întotdeauna, ci „adeseori” deținute exclusiv de partea adversă sau de terți. În speță, este vorba despre o ilustrare care este apoi utilizată pentru a expune problema pe care Directiva 2014/104 urmărește să o remedieze. Astfel, din acest considerent (14) reiese că cerințe juridice stricte ca reclamanții să prezinte în detaliu toate elementele de fapt ale cauzei lor la începutul unei acțiuni și să ofere, în mod precis, probe în susținerea cererii lor ar putea împiedica în mod nejustificat exercitarea dreptului la despăgubiri. În orice caz, acest considerent pare să pledeze mai degrabă în favoarea unui răspuns afirmativ la prezenta întrebare preliminară.

73. În al patrulea rând, considerentul (28) al Directivei 2014/104, care privește articolul 6 alineatul (9) din aceasta, utilizează termenii „prob[e] care există indiferent de procedurile desfășurate de o autoritate în materie de concurență”, pentru a se referi la alte probe decât cele menționate la articolul 6 alineatele (5) și (6) din această directivă. Prin urmare, este vorba despre orice probă a cărei divulgare nu este interzisă automat de directiva menționată, în temeiul acestor dispoziții, ca urmare a interesului privind asigurarea respectării dreptului concurenței la nivel public[26].

74. Prin urmare, pentru a putea răspunde la prezenta întrebare preliminară, nu este suficient să se examineze, în mod izolat, articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 și considerentele acesteia care se referă la problematica reglementată de dispoziția menționată.

75. Directiva 2014/104 conține o serie de definiții care trebuie utilizate pentru a determina sensul dispozițiilor sale și în special al articolului 5 alineatul (1), care privește divulgarea probelor relevante.

[25] Sublinierea noastră.

[26] Pentru același motiv, definiția noțiunii de „informații preexistente”, care figurează la articolul 2 punctul 17 din Directiva 2014/104, nu conține indicii utile pentru a furniza un răspuns la prezenta întrebare preliminară, altele decât cele referitoare la utilizarea interschimbabilă a noțiunilor de „informații” și de „probă”. A se vedea punctul 78 din prezentele concluzii.

76. Relevanța probelor pare să se reflecte în existența unui raport între proba solicitată și cererea de despăgubiri [27], în timp ce noțiunea de „probă”, a cărei interpretare este esențială pentru răspunsul care trebuie dat la prezenta întrebare preliminară, este definită la articolul 2 punctul 13 din Directiva 2014/104.

77. Potrivit acestei definiții, noțiunea de „probă” se referă la „orice tip de mijloace de probă admisibile înaintea instanței naționale sesizate, în special înscrisuri și orice alte obiecte care conțin informații, indiferent de mediul de stocare a informației”. *A priori*, această definiție pare să utilizeze, așadar, în mod interschimbabil, cele trei noțiuni de „probă”, de „mijloace de probă” și de „obiecte care conțin informații”.

78. În plus, definiția noțiunii de „informații preexistente”, prevăzută la articolul 2 punctul 17 din Directiva 2014/104, adaugă „informații” la aceste trei concepte interschimbabile. Astfel, această noțiune este definită ca fiind orice „probă” care există independent de procedura desfășurată de o autoritate în materie de concurență.

79. Prin urmare, noțiunile utilizate în Directiva 2014/104 și definiția lor, care sunt utilizate în mod interschimbabil și inconsecvent în cadrul acestei directive, nu permit nici ele să se dea un răspuns univoc la prezenta întrebare preliminară. Cu toate acestea, având în vedere că Directiva 2014/104 pare să utilizeze în mod interschimbabil noțiunile de „probe” și de „informații”, interpretarea literală a acestei directive nu se opune, în principiu, ca articolul 5 alineatul (1), în măsura în care această dispoziție se referă la divulgarea „de către pârât sau de către un terț a probelor relevante pe care le controlează”, să fie interpretat în sensul că directiva menționată permite instanțelor naționale să dispună divulgarea de documente pe care partea căreia i se adresează cererea de informații trebuie să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le deține. În orice caz, în scopul interpretării unei dispoziții a dreptului Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de termenii acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de legislația din care face parte.

3. Cu privire la interpretarea sistematică

80. Articolul 6 din Directiva 2014/104, intitulat „Divulgarea de probe incluse în dosarul unei autorități în materie de concurență”, prevede la alineatul (4) că instanțele naționale adoptă ordine de divulgare de informații, atunci când se pronunță cu privire la cererile formulate de părți [28].

81. Pe de altă parte, în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2014/104, este posibil să se dispună, în temeiul unui astfel de ordin, divulgarea unor categorii relevante de probe.

[27] A se vedea a doua teză a considerentului (15) al Directivei 2014/104, potrivit căreia, „întrucât litigiile în domeniul dreptului concurenței se caracterizează printr-o asimetrie informațională, este adecvat să se asigure faptul că reclamanților li se acordă dreptul de a obține divulgarea probelor *relevante pentru cererea acestora*, fără a fi necesar să specifice mijloace de probă individuale” (sublinierea noastră).

[28] Potrivit articolului 6 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2014/104, „[l]a evaluarea, în conformitate cu articolul 5 alineatul (3), a proporționalității *unui ordin de divulgare de informații*, instanțele naționale examinează, de asemenea, […] dacă partea care solicită divulgarea realizează acest lucru în ceea ce privește o acțiune în despăgubire în fața unei instanțe naționale” (sublinierea noastră). În plus, articolul 5 alineatul (7) din Directiva 2014/104 prevede, cel puțin în versiunea în limba franceză, că „[les] États membres veillent à ce que les personnes à qui une demande de production de preuves est adressée aient la possibilité d'être entendues avant qu'une juridiction nationale *n'ordonne la production d'informations* en application [de cet article]” (sublinierea noastră). Prin urmare, dispoziția menționată confirmă că noțiunile de „probă” și de „informații” sunt utilizate în mod interschimbabil în cadrul Directivei 2014/104. Și mai important, aceasta confirmă de asemenea că instanțele naționale care decid cu privire la cererile de divulgarea a probelor dispun divulgarea de informații.

82. Desigur, astfel cum observă instanța de trimitere [29], considerentul (16) al Directivei 2014/104 arată că o asemenea categorie relevantă de probe ar trebui identificată prin trăsături comune ale elementelor sale constitutive și menționează în această privință „perioada în care [documentele a căror divulgare se solicită] au fost redactate”. Acest considerent conține o serie de referiri care, după caz, se pot dovedi utile pentru a identifica o categorie relevantă de probe, fără a fi însă exhaustivă. În plus, el se referă și la obiectul sau conținutul elementelor constitutive ale unei categorii relevante de probe. Pentru a se conforma unui ordin referitor la o categorie de probe astfel identificată, persoana care face obiectul acestui ordin trebuie, în principiu, să efectueze o căutare centrată pe informațiile solicitate.

83. Din această perspectivă, potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2014/104, la examinarea proporționalității cererilor de divulgare a probelor, instanțele naționale sunt obligate să ia în considerare în special „amploarea și costul divulgării, în special pentru eventualii terți implicați, inclusiv pentru a evita căutarea de informații nespecifice, care este puțin probabil să fie relevantă pentru părțile în procedură”. Rezultă că legiuitorul Uniunii a ținut seama de faptul că, pentru a se putea conforma unui ordin de divulgare de informații, poate fi uneori necesar să se îndeplinească sarcini care depășesc simpla comunicare a obiectelor care conțin informații.

84. Prin urmare, se pune problema dacă asemenea sarcini pot consta în reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor. Având în vedere că interpretarea literală a Directivei 2014/104, în special din cauza diferențelor dintre versiunile lingvistice ale acesteia [30], nu permite să se dea un răspuns la această întrebare și că interpretarea sistematică nu oferă decât un indiciu în favoarea unui răspuns afirmativ la această întrebare, este necesar să ne îndreptăm acum spre interpretarea teleologică a directivei menționate.

4. Cu privire la interpretarea teleologică

85. După cum susțin reclamantele din litigiul principal, interpretarea teleologică a Directivei 2014/104, care ține seama de finalitatea acesteia, trebuie să conducă la concluzia că este necesar să se aplice în mod efectiv normele de concurență și, în acest scop, să se furnizeze părților prejudiciate instrumente eficiente pentru a echilibra asimetria informațiilor. Astfel, această directivă face trimitere, în mai multe rânduri, la cele două obiective ale sale: efectivitatea asigurării respectării unor asemenea norme la nivel privat [31] și remedierea unei asemenea asimetrii [32].

86. Pronunțându-se în favoarea abordării preconizate de reclamantele din litigiul principal, guvernul spaniol și Comisia arată că accesul la informații utile și autentice este în concordanță cu necesitatea de a garanta efectul util al articolelor 101 și 102 TFUE și cu dreptul la despăgubiri integrale, reafirmat la articolul 3 din Directiva 2014/104.

87. Pe de altă parte, aceste părți susțin că, după cum se arată în considerentul (4) al Directivei 2014/104, necesitatea existenței unor măsuri procedurale eficace derivă de asemenea din dreptul la o protecție jurisdicțională efectivă prevăzut la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și la articolul 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

[29] A se vedea punctul 61 din prezentele concluzii.

[30] A se vedea nota de subsol 28 din prezentele concluzii.

[31] A se vedea în primul rând articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2014/104, potrivit căruia această directivă prevede anumite norme necesare pentru a asigura că orice persoană care a suferit un prejudiciu cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență își poate exercita în mod efectiv dreptul de a solicita o despăgubire integrală pentru prejudiciul respectiv.

[32] A se vedea considerentele (15), (46) și (47) ale Directivei 2014/104.

88. În schimb, guvernul neerlandez susține că obligarea unei părți la procedură sau a unor terți, în temeiul articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104, să divulge probe *ex novo* ar perturba echilibrul dintre interesul reclamantului de a obține informațiile relevante și interesul persoanei care divulgă informațiile.

89. Cu toate acestea, în măsura în care se referă la divulgarea probelor, Directiva 2014/104 conține un mecanism de evaluare comparativă a intereselor în discuție, sub controlul strict al instanțelor naționale, mai ales în ceea ce privește relevanța probelor solicitate [33] și necesitatea și proporționalitatea măsurilor referitoare la divulgarea lor [34]. În acest scop, articolul 5 din directiva menționată stabilește criteriile referitoare la exercitarea controlului respectiv. În aceste condiții, instanțele naționale sunt obligate să ia în considerare de asemenea interesele legitime [35] și drepturile fundamentale ale părților și ale terților [36].

90. Chiar mai important din punctul de vedere al interpretării teleologice: excluderea de la bun început a posibilității de a solicita divulgarea de documente pe care partea căreia i se adresează cererea de informații trebuie să le creeze *ex novo* ar conduce, în anumite cazuri, la crearea unor obstacole insurmontabile în calea punerii în aplicare a normelor Uniunii în materie de concurență la nivel privat. Prin urmare, este mai conform cu spiritul obiectivului Directivei 2014/104, care urmărește să remedieze asimetria informațiilor, să se recunoască această posibilitate și să se delimiteze aplicațiile sale practice prin examinarea cererilor de divulgare a probelor, conferindu-se în același timp un rol central instanțelor naționale.

91. În plus, în speță, chiar pârâtele din litigiul principal acceptă că li se poate solicita să furnizeze date suficient de precise disponibile în sistemele lor, cu respectarea principiilor necesității și proporționalității și cu o protecție adecvată a confidențialității informațiilor. Odată divulgate aceste informații, reclamantele din litigiul principal ar putea să le utilizeze în orice mod pe care îl consideră adecvat pentru a-și susține cererea.

92. Cu toate acestea, este posibil ca comunicarea a numeroase înscrisuri, contrar cerințelor privind pertinența, proporționalitatea și necesitatea, să conducă la obstrucționarea procedurii și, în realitate, să nu remedieze asimetria de informații care caracterizează asigurarea respectării normelor de concurență la nivel privat. După cum susțin reclamantele din litigiul principal, comunicarea unor documente brute, eventual foarte numeroase, care nu corespund decât în mod imperfect cererii și reunite conform modalităților cunoscute doar de autorul lor, ar putea lipsi *de facto* articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 de efectul său practic. Într-o asemenea situație, poate fi necesară numirea unui expert care să efectueze munca pe care autorul documentelor ar fi putut-o face singur cu mai puțin efort și cu costuri mai mici.

93. În consecință, interpretarea teleologică a Directivei 2014/104 pledează în favoarea unui răspuns afirmativ la prezenta întrebare preliminară.

[33] A se vedea punctul 76 din prezentele concluzii.

[34] A se vedea considerentul (16) al Directivei 2014/104.

[35] Potrivit articolului 5 alineatul (3) a doua teză din Directiva 2014/104, la stabilirea proporționalității divulgării solicitate de către o parte, instanțele naționale iau în considerare interesele legitime ale tuturor părților și terților vizați.

[36] A se vedea în acest sens articolul 5 alineatul (7) din Directiva 2014/104, potrivit căruia statele membre se asigură că persoanelor cărora li se solicită divulgarea li se oferă posibilitatea de a fi audiate înainte ca o instanță națională să dispună divulgarea în temeiul acestui articol. A se vedea de asemenea considerentul (53) al directivei menționate.

5. Concluzie intermediară

94. În lumina argumentației prezentate mai sus, având în vedere rezultatele nesatisfăcătoare ale interpretării literale și luând în considerare concluziile univoce care rezultă din interpretarea sistematică și din interpretarea teleologică, articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104 trebuie să fie interpretat în sensul că divulgarea unor „probe relevante”, în sensul primei teze a acestei dispoziții, vizează și documentele pe care partea căreia i se adresează cererea de informații poate fi chemată să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le deține. Instanțele naționale trebuie, în orice caz, să limiteze divulgarea probelor la ceea ce este relevant, proporțional și necesar, ținând seama de interesele legitime și de drepturile fundamentale ale părții respective.

95. În acest context [37], instanțele naționale pot lua în considerare, cu titlu ilustrativ, perioada pentru care se solicită divulgarea probelor [38], precum și existența unor alternative care constau într-o reunire sau într-o clasificare a informațiilor furnizate de partea vizată de ordinul de divulgare de informații prin intermediul unui expert sau al părții care a solicitat divulgarea lor [39].

96. Această interpretare nu este repusă în discuție de restul argumentelor prezentate de pârâtele din litigiul principal și de guvernul neerlandez.

6. Cu privire la argumentul întemeiat pe competențele Comisiei

97. Pârâtele din litigiul principal constată că, în cadrul asigurării respectării dreptului concurenței la nivel public, Comisia poate să solicite entităților vizate de o investigație doar să furnizeze documentele referitoare la aceasta care se află în posesia lor [40]. Ele se referă în această privință la jurisprudența Curții, precum și la Concluziile prezentate în cauza HeidelbergCement/Comisia, în care avocatul general Wahl ar fi apreciat că noțiunea de „informații” nu poate fi extinsă atât de mult încât să însemne că întreprinderile ar putea fi solicitate să îndeplinească sarcini care țin de constituirea unui dosar [41].

98. Suntem de acord cu acest argument, prin care pârâtele din litigiul principal par să susțină că, în ceea ce privește divulgarea probelor, drepturile unei persoane care a suferit un prejudiciu ca urmare a unei încălcări a dreptului concurenței nu pot fi, în principiu, mai extinse decât competențele de care dispune Comisia în ceea ce privește asigurarea respectării dreptului concurenței la inițiativa acestei instituții.

[37] În această privință, fără a formula o întrebare referitoare la examinarea proporționalității, instanța de trimitere subliniază că, în ipoteza în care Curtea se va pronunța în favoarea unei interpretări largi a articolului 5 din Directiva 2014/104, răspunsul care va fi dat la întrebarea sa preliminară va fi de asemenea relevant pentru această examinare, întrucât va fi susceptibil să ofere o indicație cu privire la întinderea proporționalității. Prin urmare, ne limităm la a oferi exemple care, având în vedere împrejurările procedurii principale, se pot dovedi utile pentru instanța de trimitere.

[38] În speță, Comisia a stabilit că înțelegerea care constituia faptul generator al prejudiciului pretins a durat 14 ani în ceea ce privește pârâtele din litigiul principal (de la 17 ianuarie 1997 la 18 ianuarie 2011), în timp ce reclamantele din litigiul principal solicită o listă de prețuri care acoperă o perioadă de 28 de ani (de la 1 ianuarie 1990 la 30 iunie 2018).

[39] A se vedea punctul 92 din prezentele concluzii.

[40] A se vedea Hotărârea din 29 iunie 2006, Comisia/SGL Carbon (C-301/04 P, EU:C:2006:432, punctul 41). A se vedea de asemenea Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 61).

[41] Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza HeidelbergCement/Comisia (C-247/14 P, EU:C:2015:694, punctul 106).

99. Cu toate acestea, în primul rând, trebuie să se arate că aceste competențe ale Comisiei includ competențe extinse de investigație [42] și că întreprinderile care fac obiectul unei investigații au obligația de a coopera în mod activ cu instituția respectivă.

100. În al doilea rând, jurisprudența la care se referă pârâtele din litigiul principal privea o problemă juridică diferită de cea ridicată de prezenta trimitere preliminară. Astfel, aceasta se referea la aspectul dacă Comisia poate solicita divulgarea de documente aflate în posesia unei întreprinderi care face obiectul unei investigații, chiar dacă acestea pot servi la demonstrarea, în privința întreprinderii respective, a existenței unui comportament anticoncurențial. Curtea a răspuns afirmativ la această întrebare. Desigur, răspunsul respectiv este supus condiției conform căreia Comisia nu poate solicita răspunsuri prin care o întreprindere să fie determinată să recunoască existența încălcării. Totuși, nu se poate deduce de aici că, *a contrario*, nu este în niciun caz posibil să se solicite divulgarea de documente prin reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le deține.

101. În al treilea rând, în ceea ce privește Concluziile avocatului general Wahl, la care se referă pârâtele din litigiul principal, nu rezultă nici că Comisia nu poate, în niciun caz, să solicite divulgarea unor asemenea documente. Într-adevăr, problema juridică analizată de avocatul general privea aspectul dacă Comisia este îndreptățită să impună întreprinderilor divulgarea de informații în conformitate cu instrucțiuni specifice și obligatorii. În cauza în care au fost prezentate aceste concluzii, era vorba despre un context specific care, pentru avocatul general, se reflecta într-o „externalizare” a pregătirii unui dosar către întreprinderea supusă investigației [43]. Or, chiar și în acest context, avocatul general nu a exclus că Comisia poate solicita informații pe care această întreprindere trebuia să le aranjeze [44].

102. În consecință, interpretarea articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104, potrivit căreia această dispoziție se referă și la probele create *ex novo*, nu poate fi delimitată de un argument bazat pe teza potrivit căreia competențele Comisiei sunt mai restrânse.

7. Cu privire la argumentul întemeiat pe sistemul de sancțiuni

103. Din faptul că articolul 8 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2014/104 prevede o sancțiune pentru distrugerea probelor, guvernul neerlandez deduce că numai probele preexistente pot constitui probe relevante, în sensul articolului 5 alineatul (1) din directiva menționată.

104. Considerăm că această argumentație nu este convingătoare. Deși, în fapt, nu este posibil să se distrugă probe care nu există, este totuși posibil să se refuze divulgarea unei asemenea probe și, eventual, să nu se respecte un ordin de divulgare de probe emis de o instanță națională, această situație fiind prevăzută la articolul 8 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2014/104. Prin urmare, nu se poate susține că directiva respectivă nu prevede sancțiuni referitoare la probele care trebuie să fie create *ex novo* și nu se poate deduce de aici că astfel de probe nu intră în domeniul de aplicare al articolului 5 alineatul (1) din aceasta.

[42] A se vedea articolele 17-21 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

[43] A se vedea Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza HeidelbergCement/Comisia (C-247/14 P, EU:C:2015:694, punctul 122).

[44] A se vedea Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza HeidelbergCement/Comisia (C-247/14 P, EU:C:2015:694, punctul 117).

105. Fără a aduce atingere observațiilor suplimentare care precedă, referitoare la argumentele dezvoltate de pârâtele din litigiul principal și de guvernul neerlandez, ne menținem poziția pe care am prezentat-o la punctul 94 din prezentele concluzii.

VI. Concluzie

106. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară unică adresată de Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (Tribunalul Comercial nr. 7 din Barcelona, Spania) după cum urmează:

Articolul 5 alineatul (1) din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene trebuie să fie interpretat în sensul că divulgarea de „probe relevante”, în sensul primei teze a acestei dispoziții, vizează și documentele pe care partea căreia i se adresează cererea de informații poate fi chemată să le creeze *ex novo*, prin reunirea sau clasificarea informațiilor, a cunoștințelor sau a datelor pe care le deține.

Instanțele naționale trebuie, în orice caz, să limiteze divulgarea probelor la ceea ce este relevant, proporțional și necesar, ținând seama de interesele legitime și de drepturile fundamentale ale părții respective.